

Полякова В. Я.
Криворізький педагогічний інститут
ДВНЗ “Криворізький національний університет”
(Кривий Ріг, Україна)

ВИКОРИСТАННЯ ЗОВНІШНЬОГО НЕЗАЛЕЖНОГО ОЦІНЮВАННЯ ДЛЯ АНАЛІЗУ ЯКОСТІ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ В СТАРШІЙ ШКОЛІ

У статті на ґрунті узагальнення власного управлінського досвіду організації і проведення зовнішнього незалежного оцінювання вступників до вищих навчальних закладів запропоновано певний алгоритм дій використання ЗНО для аналізу якості навчально-виховного процесу в старшій школі.

Ключові слова: зовнішнє незалежне оцінювання, навчально-виховний процес, оцінювання навчальних досягнень, загальноосвітній навчальний заклад.

На думку багатьох фахівців впровадження зовнішнього незалежного оцінювання навчальних досягнень осіб, які виявили бажання вступати до вищих навчальних закладів України (надалі ЗНО) є найбільш суспільно значущою подією в освіті за всі роки незалежності України. Держава зробила надзвичайно важливий крок на шляху реалізації конституційного права на рівний доступ до вищої освіти кожного громадянина України.

Д. Бахматюк вважає, що “введення зовнішнього незалежного оцінювання – єдиний і найпотужніший крок, реалізований в освітній галузі України. Найважливіше, що самим фактом появи незалежного тестування Україна отримала незалежний механізм вимірювання рівня освіченості свого молодого покоління” [1, с. 29].

За шестирічний період проведення ЗНО напрацьовано значний досвід щодо змісту, процедури, критеріїв оцінювання тощо. Пройдено період становлення, спроб та експериментів, сформовано ставлення учнівської, батьківської та педагогічної громадськості, суспільства в цілому до організації і проведення ЗНО та вступної кампанії за результатами ЗНО.

Отже, нагальною потребою сучасної освіти є використання ЗНО як важливого показника для аналізу якості навчально-виховного процесу в старшій школі зокрема і всього періоду навчання в загальноосвітньому навчальному закладі в цілому.

Питаннями історії становлення, розвитку, організації та іншим проблемам впровадження системи ЗНО займалися Д. Бахматюк, І. Вакарчук, Т. Вакуленко, В. Горох, Л. Гриневич, О. Іващенко, Л. Кухар, С. Ломакович, І. Лікарчук, О. Маринівська, А. Милянник, С. Раков, Г. Сазоненко, В. Сергієнко, Н. Таран, М. Теловата, В. Терещенко та інші.

Мета і завдання: розкрити етапи щодо оцінки якості навчально-виховного процесу в старшій школі через використання ЗНО.

Власний управлінський досвід з організації і проведення ЗНО дає можливість запропонувати керівництву та адміністрації загальноосвітнього навчального закладу певний алгоритм аналітичних кроків (етапів) щодо оцінки якості навчально-виховного процесу використовуючи ЗНО, а саме:

I етап – реєстрація на участь у ЗНО (в цьому році вона тривала до 05.03.2013). На цьому етапі важливо з'ясувати чи всі учні 11-х класів зареєструвалися на ЗНО.

Наприклад:

Клас	Кількість учнів	Кількість зареєстрованих учнів	%
11-А	28	28	100%

З таблиці зрозуміло, що всі учні зареєстровані на ЗНО, тобто мають намір вступати до вищих навчальних закладів. Це добрий результат, мотивація щодо отримання знань у

учнів 11-х класів та бажання стати студентами вищих навчальних закладів високі. Для управління даний показник свідчить, що загальноосвітній навчальний заклад якісно здійснив набір у 10-ті класи, протягом навчання у старшій школі зорінтував старшокласників на подальше навчання та здобуття спеціальності.

Інший варіант. Наприклад:

Клас	Кількість учнів	Кількість зареєстрованих учнів	%
11-Б	28	24	85,7%

У даному випадку не всі учні зареєструвалися на ЗНО, тобто чотири учні не мають намір вступати до вищих навчальних закладів, навіть I рівня акредитації. Для управління даний показник свідчить, що, можливо, деяким учням необхідно було підказати йти здобувати спеціальність після 9 класу? Які заходи здійснено впродовж 2 років навчання в старшій школі? Які плани у цих учнів, батьків стосовно здобуття подальшої освіти та отримання майбутньої професії?

Аналіз даного етапу на рівні управління освіти і науки виконкому Криворізької міської ради свідчить, що упродовж шести років (з 2008 по 2013) помітна тенденція щодо зменшення відсотка учнів 11-х класів, які реєструються на ЗНО (2008 – 100%, 2009 – 100%, 2010 – 98%, 2011 – 96%, 2012 – 95%, 2013 – 94,5%. Нагадаю, що в перші роки впровадження ЗНО, воно було тісно пов'язано з державною підсумковою атестацією (надалі ДПА) за курс повної загальної середньої освіти і результати ЗНО зараховувались як результати ДПА і як вступні випробування при вступі до вищих навчальних закладів. Тобто, саме цим пояснюється стовідсоткова реєстрація на ЗНО у 2008 та 2009 роках. Коли мова зайшла про зарахування результатів ЗНО, виключно, як вступних випробувань при вступі до вищих навчальних закладів, тоді відсоток зареєстрованих осіб почав зменшуватись.

За інформаціями директорів загальноосвітніх навчальних закладів, батьки та учні 11-х класів основними причинами небажання брати участь у ЗНО виділяють: матеріальне становище сім'ї, що унеможливорює спроможність батьків навчати своїх дітей у вищому навчальному закладі, невизначеність випускників щодо майбутньої професії і в зв'язку з цим нерозуміння, які предмети обирати на ЗНО, невпевненість у своїх знаннях, що не дасть можливість набрати мінімальну кількість балів тощо.

На педагогічні раді у березні доцільно заслухати питання про загальну картину по закладу щодо попередніх планів випускників щодо їх подальшого навчання. Рекомендуємо до кінця навчального року сконцентрувати сили педагогічного колективу на:

- закріпити або додати впевненості у своїх силах учням 11-х класів (практичний психолог, класні керівники);
- проаналізувати участь учнів 11-х класів у пробному тестуванні (вчителі-предметники);
- активніше використовувати під час навчально-виховного процесу тестові методики, тренуватися розподіляти час при виконанні тестових завдань (вчителі-предметники).

II етап – результати ЗНО з кожного предмета.

Наприклад: Українська мова та література

Клас	Кількість учнів, що взяли участь у ЗНО	100 – 123,5	124 – 150	150,5 – 172,5	173 – 199,5	200
11-А	28	0	5	13	10	0

З таблиці зрозуміло, що всі учні стали студентами (українська мова і література є обов'язковим предметом у всі вищі навчальні заклади, крім того всі випускники набрали мінімальний прохідний бал – 124 бали). Єдине, можуть бути різні форми навчання: або бюджетна або контрактна, але всі випускники – студенти. Це добрий результат. Для управлінця даний показник свідчить, що загальноосвітній навчальний заклад якісно підготував випускників до здачі ЗНО. Також можна стверджувати, що випускники закладу продемонстрували досить високу якість знань (від 150 до 199,5 балів набрали 23 учні із 28 – 82,1%), це означає, що діти добре володіють знаннями з предмета, мають високі інтелектуальні здібності, також учитель української мови та літератури з свого боку доклав зусиль для досягнення високого результату (даний чинник варто використати під час атестації вчителя).

Інший варіант. Наприклад:

Клас	Кількість учнів, що взяли участь у ЗНО	100 – 123,5	124 – 150	150,5 – 172,5	173 – 199,5	200
11-Б	24	5	5	13	1	0

Нагадаємо, що у цьому класі не всі учні зареєструвалися на ЗНО, та ще й 5 з тих, хто взяв участь, не набрали мінімального прохідного балу. Тобто 9 випускників з 28 осіб (32,1%) залишилися поза навчанням у вищих навчальних закладах I-IV р.а. Які у них перспективи на майбутнє? Якість знань (від 150 до 199,5 балів – 14 учнів (58,3%). Для управлінця дана ситуація свідчить про недостатню роботу адміністрації і педагогічного колективу щодо якісної організації навчально-виховного процесу і позитивного результату на стадії випуску учня зі школи і відповідальності за його майбутнє.

Варто проаналізувати результати ЗНО з профільних предметів, що вивчалися на поглибленому рівні (математика, фізика, історія України, біологія, хімія, географія, іноземні мови). Окремого коментаря заслуговує ситуація, коли вивчаючи предмет поглиблено (наприклад, математику з 8 класу – 4 роки) і навчаючись у математичному класі, випускник не набирає 124 бали. З боку управлінця до керівників таких закладів є чимало запитань. І навпаки, навчаючись у старшій школі фізико-математичного профілю учень набирає з фізики або математики 200 балів – логічно.

Важливо, на наш погляд, прослідкувати результати ЗНО з різних позицій, аналізувати якість навчання, ставити конкретні завдання на наступний навчальний рік, давати належну оцінку роботі всього педагогічного колективу в цілому і кожного вчителя зокрема.

III етап – аналіз результатів ЗНО учнів, які нагороджені золотою та срібною медалями.

Наприклад:

Клас	Кількість учнів, нагороджених медалями	173 – 199,5	% якості
11-А	3	3	100%
11-Б	2	-	0%

Одним із принципів оцінювання навчальних досягнень учнів є принцип об'єктивності. У 11-А класі всі учні підтвердили свої високі бали, отримані в середній школі з балами, отриманими за результатами ЗНО, що свідчить про належну об'єктивність. А в 11-Б класі медалісти не набрали високих балів на ЗНО, що свідчить про зворотне. Особливо незрозумілим є той факт, що один з медалістів не набрав 124 бали з профільного предмета – нонсенс. На наш погляд, у даному випадку порушується принцип об'єктивності.

IV етап – вступ випускників до вищих навчальних закладів – I-IV р.а.

Наприклад:

Клас	Кількість учнів, які вступили до ВНЗ	ВНЗ I-II р.а.	ВНЗ III-IV р.а.
11-А	28	1	27
11-Б	19	9	10

Таким чином, запропонований алгоритм аналітичних кроків щодо оцінки якості навчально-виховного процесу використовуючи ЗНО дасть можливість ґрунтовніше оцінювати роботу загальноосвітнього навчального закладу. Впевнені, що необхідно:

- проводити внутрішній моніторинг якості навчально-виховного процесу в закладі в цілому і при цьому використовувати ЗНО;
- вивчати досягнення кожного випускника, будувати його індивідуальну траєкторію розвитку;
- аналізувати якість навчання в класах з поглибленим вивченням предметів;
- здійснювати порівняльний аналіз організації навчально-виховного процесу щороку, виявляти недоліки, ставити завдання, приймати управлінські рішення;
- проводити якісний набір учнів в старшу школу.

Висновок.

Звичайно, система оцінювання якості освіти є одним із ключових елементів системи освіти. Вона надає інформацію щодо поточного стану освіти, і на основі цього знання можна ухвалювати більш ефективні управлінські рішення. Управління освіти і науки виконкому Криворізької міської ради питанням організації, проведення і результатам ЗНО, підсумкам вступної кампанії приділяє велику увагу, розглядаємо на нарадах, колегіях, конференціях, приймаємо рішення.

Взагалі вважаємо, що місією ЗНО є об'єктивне рейтингування місця випускника по відношенню до інших абітурієнтів, а також забезпечення учнів, студентів, їх батьків, педагогічних колективів шкіл та викладачів вищих навчальних закладів, органів управління освітою, інститутів громадянського суспільства, працевластців надійною інформацією про стан і розвиток системи освіти на всіх рівнях.

Раніше не було жодного об'єктивного вимірювача якості навченості дітей. ЗНО може бути таким вимірювачем – при доброму змісті й абсолютно зрозумілій, об'єктивній, відкритій, ефективній і прозорій процедурі. Слід зазначити, що взагалі ідеальної системи оцінювання не існує в принципі, звичайно ЗНО також має свої вади, але процес вдосконалення необмежений. Запрошуємо до діалогу.

Перспективою подальших досліджень у цьому напрямку є подальший пошук можливостей використання ЗНО для аналізу якості навчально-виховного процесу в старшій школі.

Використана література:

1. Бахматюк Д. 5-річчя зовнішнього незалежного оцінювання: здобутки, недоліки, очікування / Д. Бахматюк // Вісник ТІМО: тестування і моніторинг в освіті. – 2012. – № 9-10. – С. 29.

Полякова В. Я. Использование внешнего независимого тестирования для анализа качества учебно-воспитательного процесса в старшей школе.

В статье на почве обобщения собственного управленческого опыта организации и проведения внешнего независимого тестирования тех лиц, которые имеют желание поступать в высшие учебные заведения предложено алгоритм действий использования ВНО с целью анализа качества учебно-воспитательного процесса в старшей школе.

Ключевые слова: внешнее независимое тестирование, учебно-воспитательный процесс, оценивание учебных достижений, общеобразовательное учебное учреждение.

Polyakova V. Using of an external independent testing to analyze the quality of the educational process in high school.

The article deals with the algorithm of action using EIT in order to analyze the quality of the educational process in high school proposed on the basis of summarizing the organization's own management experience and an external, independent testing of those individuals who have a desire to enter the higher educational institutions.

Keywords: external independent testing, the educational process, evaluation of educational achievements, general educational establishment

**Примбетова Г. С., Абентаева Д. К.
Национальный центр тестирования
(Астана, Казахстан)**

**ВСТУПИТЕЛЬНЫЕ ЭКЗАМЕНЫ В ВЫСШИЕ УЧЕБНЫЕ ЗАВЕДЕНИЯ РК:
ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ**

Анализ мирового опыта в проведении вступительных экзаменов в вузы и итоговой аттестации школьников, а также собственный опыт позволил определить пути совершенствования этих испытаний в Республике Казахстан. Предложенный в данной статье вариант проведения для абитуриентов вступительного экзамена в вузы, разработанный Национальным центром тестирования, в настоящее время находится на стадии обсуждения.

Ключевые слова: вступительные экзамены, высшие учебные заведения, тестирование, профильные предметы.

Проблема подготовки специалистов в высших учебных заведениях является актуальной для всех стран мира. В каждой стране в зависимости от специфики системы образования сформирована система проверки уровня подготовленности обучающихся, в которую входят итоговые экзамены по окончанию школы, вступительные экзамены в высшие учебные заведения и др. В мировой практике существуют три варианта проведения указанных выше экзаменов: раздельное проведение экзаменов; совместное проведение экзаменов, отсутствие одного из экзаменов. В соответствии с данным принципом страны можно сгруппировать следующим образом:

– страны, где нет вступительных экзаменов в высшие учебные заведения (Швейцария, Голландия и др.);

– страны, где нет итоговых экзаменов по окончанию школы (Япония, Швеция и т.д.);

– страны, где вступительные экзамены в высшие учебные заведения и итоговые экзамены по окончанию школы проводятся совместно (Россия, Казахстан и т.д.);

– страны, где вступительные экзамены в высшие учебные заведения и итоговые экзамены по окончанию школы проводятся раздельно (Канада, Англия, Германия и т.д.).